

5 ਡੁਆਰ ਦੇ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜ

□ ਡਾਂਸ. ਚਪ੍ਰਾ

ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਦੇ ਮਹਾਂਕ ਹਰ ਥਾਹੈ ਗੀ ਦ੍ਰਾਏ ਕਥਾ ਖਾਸ ਕਨ੍ਹ ਨ। ਇਹ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜ ਓਹ ਸਮਾਜਕ ਸੁਫਿਧਾਂ ਹੋਈਆਂ ਨ, ਓਹ ਪਰਮਗ ਨ, ਪਰ, ਸਮਾਜਕੇ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਨ੍ਹੇ ਪਰ ਚਲਦੇ ਰੀਹਣੇ ਦੀ ਆਸਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜ ਸਾਡੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਨ, ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਨ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਰਾਖੇ ਨ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਤਿ ਦੇ ਕਨੇ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜ ਚੀਜ਼ ਬੀ ਬਦਲਾਵ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਕਿਸ ਰਵਾਜ ਵਿਹੜੀ ਮਿਟੀ ਜੰਦੇ ਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜ ਪਹਾਨੇ ਰਵਾਜੋਂ ਚ ਆਈ ਰਲਦੇ ਨ। ਇਥਾਂ ਹੈ ਕਿਸ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜ ਕੁਸੈ (अ) ਦੇ ਭਲੋਆਂ ਅਪਨੇ ਰੰਗੇ ਚ ਰੰਗੋਏ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨ ਤੇ ਕਿਸ ਪਰ ਗੁਆਂਢੀ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜੋਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੇ ਗੀ ਪਿਲਾਉ ਹੈ।

ਡੁਆਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜੋਂ ਚ ਬੀ ਏਹ ਬਚੇਸਤਾ ਟਕੋਹਦੀ ਨਕਰੀ ਅੰਦੀ ਹੈ। ਇਦੇ ਚ ਕੁਝੀ-ਕੁਝੀ ਤੇ ਭਲੋਆਂ ਅਪਨੀ ਰੰਗ ਲਾਵਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵੇਂ ਪਰ ਗੁਆਂਢੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੇ ਦੇ ਰਵਾਜੋਂ ਦਾ ਬੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਕਖਾਨੇ ਗੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਿਚ ਦਨਾਂ ਬੀ ਸ਼ਕ ਨੇਂ ਜੇ ਘਰਤੀ ਬਕਖਰੇ-ਬਕਖਰੇ ਘਰੋਂ ਤੇ ਵਿਖਾਵੇਂ ਹੈ ਭੂਮਿ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਗਲ੍ਹੀ ਗੀ ਬੀ ਝੁਠਲਾਵਾ ਨੇਂ ਜਾਈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਡੁਆਰ ਦੇ ਮਤੇ ਸ਼ੇ ਬਸਨੀਕ ਹਿਨ੍ਹੂ ਧਰੀ ਗੀ ਮਨੁੱਖ ਆਹਲੇ ਨ, ਇਸਕਾਰੀ ਡੁਆਰ ਦੇ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜੋਂ ਪਰ ਮਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਿਨ੍ਹੂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਹੈ ਰੇਹਾ ਹੈ।

ਹਿਨ੍ਹੂ-ਸੰਸਕਾਰ- ਹਿਨ੍ਹੂ-ਧਰਮਸ਼ਾਸ਼ਟਰੇ ਚ ਮਨੁਕਾਈ ਆਸਤੀ ਜਿਨ੍ਹੇ ਸੋਹਲੇ ਸੰਸਕਾਰੇ ਗੇ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਲਾਵਾ ਹੋਨਾ ਹੈ, ਤੰਦੇ ਚ ਡੁਆਰਕਾਸੀ ਹਿਨ੍ਹੂਏਂ ਦੀ ਗ੍ਰੰਥ ਆਸਥਾ ਹੈ। ਤੰਡੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜੀ ਚ ਇਨ੍ਹੇ ਸੰਸਕਾਰੇ ਆਸਤੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਸਮਾਵ ਹੋਨੇ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਡੁਆਰ ਸਮਾਜੀ ਚ ਇਨ੍ਹੇ ਸੰਸਕਾਰੇ ਦੇ ਮੀਕੇ ਜਾਨੇ ਆਹਲੇ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜੋਂ ਪਰ ਬਡੀ ਸ਼ਰਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ, ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਮ੃ਤ੍ਯੁ-ਏ ਤੈਵੇਂ ਸੰਸਕਾਰ ਅਨੇਕ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜੋਂ ਕਾਨੇ ਜੁਹੇ ਦੇ ਨ।

ਜਨਮ ਸਰਬਕਾਰ-ਜਨਮ ਸਰਬਕਾਰੀ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜੋਂ ਦੀ ਬਿਲਾਕਾਰਨਾਤ ਵੱਡੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਭਲੋਈ ਦੀ ਆਸਾਂਕੀ (ਗਪੰਵਰੀ) ਗੀ ਅਨੱਖੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਹਲੇ ਦਿਨ 'ਪੀਂਫੈ' ਬੁਝਾਲੇਆ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਆਸੀਂ ਤਸ਼ਗੀ ਓਹਦੇ ਪੀਂਫੈ ਦੀ ਆਖੀ ਜਾਂ ਪੀਲੇ ਟਲਲੇ ਲੁਆਈ, ਤਸ਼ਗੀ ਗੋਦਾ ਸਮਾਨ (ਖੋਆ, ਬਦਾਮ, ਛੁਹੀ, ਜਾਨਦਾ) ਪਾਇਵੀ ਗਪੰਵਰੀ ਦਾ ਸਿਰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੀਕੇ ਪਰ ਮੁਹਾਗਨੀ ਬਿਹਾਰੀ ਜਾਂ ਸਾਡਾ ਨ, ਜਿਂਦੇ ਚ ਗਪੰਵਰੀ ਅਪਨੇ ਥੈਰੇਅਲੇ ਕਣਾ ਭਾਂਤ-ਸੰਪਾਲਿਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁੱਲੀ ਹੈ। ਧਰਮਸ਼ਾਸ਼ਟਰੇ ਚ ਇਸ ਸੰਸਕਾਰੀ ਗੀ 'ਪੁਸ਼ਵਨ' ਜਾਂ 'ਸੀਮਾਤੀ-ਨਵਨ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਇਹੜੇਆ ਗੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਚ 'ਦੋਹਾਦ' ਅਧਾਰਤ, "ਦੀ ਹਿਰੇ ਦੁੱਛੇਅਾ" ਆਖੇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੰਦ ਨਾਟਕਕਾਰ ਭਵਭੂਤੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਵਰਿਤ ਨਾਟਕੇ ਚ ਸ਼ਕੂਲ ਦੇ ਗੁਰ ਬਲਿਸ਼ਟ ਤੇ ਤੰਦੀ ਧਰਮਪਲੀ ਅਫ਼ਲਾਤੀ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਹੈ ਵੇਂਦੇ ਚੇਤਾ ਸ਼ੇਹਾ ਮੇਵਦੇ ਨ ਜੇ ਓਹ ਗਪੰਵਰੀ ਸੀਤਾ ਦੇ 'ਦੋਹਾਦ' ਗੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨੇ ਵਿਖੇ ਨੇਂ ਲਾਨ ਕੀਵੇਂ ਇਸ ਇਹੜੇਆ ਚ ਸੀਤਾ ਦੇ ਗਈ ਚ ਪਲੈ ਕਰਦੇ ਆਸਾਂਗੀ ਦੀ ਇਹੜੇ ਵੀ ਜ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬੁੜ੍ਹੇ-ਬੁੜ੍ਹੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕੇ ਦਾ ਬੀ ਗਲਾਨਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਨੁਕਾਈ ਜੀਵਨੀ ਸੰਸਕਾਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਰੀਗਨੇਸ਼ ਗਈ ਥਮਾਂ ਹੈ ਰਸ਼ਮ ਹੋਈ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਅਕੁੰਨੂ ਜਾਪਿਮਨ੍ਹੂ ਨੇ ਮਾਲ ਦੀ ਕੁਝੀ ਵੀ ਨ ਅਚੁੰਨ੍ਹਾ। ਪ੍ਰਕਾਨ੍ਹੂ, ਨੀਂ ਬੇਖਾਨੇ ਦੀ ਸਿਖਲੀ ਹੈ। ਗਪੰਵਰੀ ਦੀ ਇਹੜੇਆ ਪੂਰਿੰਤ ਲੇਈ ਹੈ ਖੁਕੜੇ ਡੁਆਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ੀ ਚ ਭਲੋਈ ਆਸਾਂਕੀ ਹੋਨੇ-ਸਾ ਪੈਹਲੇ 'ਰੀਤੇ' ਦੇ ਮੀਕੇ ਪੀਂਫੈਅਾ ਨੇਕਾਂ ਪਦਾਰਥ-ਜਿੰਦੇ ਚ ਪਾਸ ਸੰਭਾਵੇਂ ਪਕਕਾਵਾਂ ਪਾਪਫੁ, ਪਕੌਡੇ, ਮਿਟੇ-ਲੁਨਕੇ ਬਲਕੁਲ, ਚ੍ਛੂਰ, ਲਹਮਕੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪੁਲਕਡਿਆਂ, ਭਲਲੇ ਬਾਗੇ ਤੇ ਮਲੇਆਈ-ਮੇਜਨੇ ਦਾ ਰਵਾਜ ਚਲੇਆ ਹੋਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਚ ਪਦਾਰਥ ਸਮੂਹ ਗੀ 'ਲੀਂਦਾ' ਗਲਾਵਾ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਲੀਂਦਾ' ਕਿਸ ਗਪੰਵਰੀ ਗੀ ਹੈ ਆਸਤੀ ਦਿਤਾ ਜਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਾਕੀ ਦਾ ਸਾਕ-ਸਰਬਨਿਵਿਧੀਂ ਤੇ ਆਂਡ-ਗੁਆਂਢ ਚ ਬੰਡੀ ਦਿਨਦਾ ਹੈ।

ਲੰਦਿ ਦੇ ਥੋਡੇ ਚਿਰੈ ਪਿਚ੍ਛੂ ਨੀਮੈ ਮਹੀਨੇ ਪੀਂਫੈਅਾ ਗੀ ਸੁੰਦੂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਮੇਜਨੇ ਦੀ ਹੈ। ਸੁੰਦੂ, ਬਦਾਮ, ਪਿਸਤਾ, ਗਰੀ-ਝੁਹਾਰੇ, ਸੰਗੀ, ਕਾਬੂ, ਮਗਯ, ਗੱਦ ਆਦਿ ਦੇਸੀ ਚ ਚ ਤਲਿਈ ਕਟਠੇ ਰਲਾਏ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਵਾਦਲਾ, ਪਿਟਾ ਖਾਦਿਧ ਪਦਾਰਥ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸਟੇ ਸਮੇਂ ਚ 'ਸੁੰਦੂ' ਦੀ ਚਾਟੀ ਭਰਿਵੀ ਮੇਜਨੀ ਜਨਦੀ ਹੈ। ਚਿਧੂ ਗੀ ਪਸ਼ਾਕ ਬੀ ਤੇ ਪਿਤਾਲ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਜਾਂ ਬਲਟੋਈ ਬੀ। ਪਰ ਅੰਜ਼ 'ਸੁੰਦੂ' ਮੇਜਨੇ ਦੀ ਛਡੀ ਰਸ਼ਮ ਹੈ ਹੈ। ਗ੍ਰਾਂ ਥਾਹੋਂ ਫ਼ੀ ਬੀ ਥੋਡੀ-ਮਤੀ 'ਸੁੰਦੂ' ਮੇਜਨੀ ਜਨਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੈਂਹੂਰੇ ਚ

ख्यां दी विलम्बक्षमता के
(गर्भवती) गी अनेक सु-
प्रिय उमरी ओहदे प्योके के
समन (खोपा, बदाम, छिन-
के पर मुहागनों चित्ता-
त-सभांतिर्य चीजें दी म-
‘सीमान्तोन्यन’ संस्कृ-
रीतां आखेआ जंता ते
अर्थात् “दी हिरहे
गर भवभूति दे उत्तर
अरुन्धती श्रीराम हे
हृद” गी पूरा करने
परदे ज्यां दी इच्छे
जे मनुकर्खी जीवने
गंदा ए। अर्जुन पु-
णी बेबो दी को
गर प्रदेशी च भले
र्य-जिंदे च भीते
छमके दे छोते
होना ए। इस ते
गर्भवती गी ख-
दि च बंडी दि

इ भेजेआ उ-
दि देसो छ्य-
दा ए। पैह-
न बी ते क-
रम्म गी ब-
रे च भेजे

जाहले आसै एह रवाज इक दुक मातर ए ते ज्यांने जाहले को ‘राजा-

ताकती आहले कैप्पूल खाना भला भादे न।

जेकर धियू दे पैहला पुतर होइ जा तां प्यैकिये पर इक होय चाड वा-
रे। खबर मुनदे गी दुद्द-खङ्ड ते पैसे भेजने घंटे न। पंजाई गो ‘पूर्ण-
पुआरने आसै चौल, धोती दी मूंगी दो दाल, देसी छ्यो भेजेआ राज पु-
रोज ज्यां गी कच्ची तन्द पाने दा रवाज ए। प्रसूता दे प्यैकेआ जाने चु-
माक दे टल्ले, सगन ते सूतरे दे गण्डो मारिये बनाए गेदे वै पांग-हृ-
आसै, इक उसदी माक आसै ते कंजकू आसै भेजे जंदे न। इदा ते
दिनें जद सूत्या (ना) पाया जंदा ए, उस दिन ची प्रसूता दे प्यैकेआ उद्द-
ज्यां, पोले जां सूहे टल्ले (जेहोरी रीत होए) जागती लेई घोके के मानक-
सत, जायं जां इक्की फराकू, स्वैटरू, टोपू, बूदू समेत, बहौना, खुटानू, कंड-
ज्यां लेई भांडे-अक्सर चिमचा, प्लेट, गलासू, कौली, दुद्दे आहलो लेई
खडौने भेजे जंदे न। धियू दी सस्सू-सौहे गो, ननानू, देर-जेठे, राखिक-
जठानिये गी बी टल्ले भेजे जंदे न। मटिठये जां कलेह दी भाजो बो भेजे जं-
दे। मोनने गो बी इना किश जां इस थम्मा मता बी देने दा रवाज नेह के
अन्जकल एह रवाज बडा सादा बनी गेआ ए।

एह रवाज ते हे प्रसूता दे प्यैके घरै कने सरबन्धत रखखुने आहले। सौहे
घरै च जहेडियां रीतां कोतियां जंदियां न, ओह इस चाल्ली न। लाडी बद-कू
बी पीढै बुहाली जन्दी ए, (दुआंह, सूतरे ते मोनने दे मीके) उसदे देर व्हा-
पर छतडी तानदे न ते इस आसै लग लैदे न-एह पैसे बो लाडो दे प्यैकेआ
दा आंदे न। लाडी पोढैआ उटिठये सस्सू-सौहर, जेठे-जठानिये ते सके, बू-
बडेरे दे पैर बंदी ए ते उनेगो बी पैर बंदाई दिंदे ए। ओह सब ज्यां ल-
ते लाडी पया बारंडा करियै न्याणी ते झीरी गो दिंदे न। नाई कैहल बंदाय ए।
बूआ सूतरे गी ज्यां दा नां रखदी ए ते लग लैदी ए। सुहानियां पूजियां जनिय-
न। केइये दे रवाज होंदा ए, जोड (लाडी-मरहाज) पूजने दा, केइये कुले च-
जि-यां बैद्यां दी सपोलिये पाढे दे खानदाने च बब्ब-धी, पूजने दी रोति चल्ली
आवै दी ए। इने मीके पर धामां-धूनियां बो होंदियां न। गोत बी गाए जंदे
न। कुडिये दे जम्मने पर एह सब रवाज नेई होंदे। किश-इक घरे च जेके
शोडा-मता किश करने दा रवाज चलदा बी ए तां ओह बी बडा सादा।

जाहले : जम्मने कने किश इक रोति-रवाज रेसे बो जूह द न, किसेले
बदा बदा कठन ए, पर यां बी लोक बदे चाय-चाय, दवेली करदे ते यां बदे
विचारा ‘दकाइवी बैद्यांये’ दे पर जागत जम्मने पर जम्मनी ते जाली दे
जाग गिरी ब‘जनी लीदी ए। घैजाले (चैत) कने बोल-बाल बंद
उष्ण लाई जाई मकदी ए। पति कने लड सुहासा ची रीति-रवाज य
जम्मने करना ते कुलदेवते गी नराज करना समझेआ जंदा ए। जेकर मुल्ल
तो जा तां अप्ये देवते अन्ने मध्ये राहने घंटे न। माजने दिवे किश
जागत जम्मने काता लेइवे मोनने तग्स-माक ते कम्ही, दीने चिट्ठे
लस्ते, न्याले स्वैटर, शाल बी चिट्ठे लाने घंटे न, होर ते होर बहौने बो चिट्ठे
ने बहौने घंटे न। इया ने केई कुले च जागती दे मोनने तग्स ज्यां रै
दे टल्ले, केइये दे सूहे ते केइये दे पोले रंगे दे टल्ले लाना न्याहो ए। कुडी
होंदी जा ता कोई पदहेज नेई। बैद्यांये दी रोप जाति दे कुले च कुडिये गी
स्वै-धमा पैहले सूहे टल्ले लाने, सूहिया बंगा पाने ते मैहादी लाने दी रोक
ए। इस कुले दी कुडिये गी बोंदे बेल्ले बी चूडा नेई पाया जंदा। केइये
ते च जागती दे मोनने तग्स माक ते मैहादी जा बटने कने नेई लहोन होटा।
पुत्रे पिंड-पानी देना होंदा ए, इस कामना मुजब भीती इने बंध्ये गी हीमावे
इतरिया न। पुत्री गी जनेक पाने दे पीके बो केई रोति-रवाज न्याह बंदे
न। जाहडे समूचे भारत च - दक्खन गो छोडियै, लगाभग रालं-मिलं न।
एक पुतर नेहे घरै दा चराज मिवेआ जंदा ए। उसो शुके (गैह) दी अक्ष
जल्ली तकलीफ शुक होंदी तां घरै दी मिललो बाडो जां पकवाह इक गत
कहां दिता जंदा। जेकर कुडी होंदी तां उसदे मूहां च गुडे दो डली चायै
महा दबदू पलेटियै उसो दब्बी दिता जंदा। पर जेकर जागत बयी घंटा
त गते च गुडे, पैसे धरियै गत पूर्वा जंदा हा। दुग्गर च ए रवाज महाराजा
प्रापसिंह होरे बंद करवाया हा।

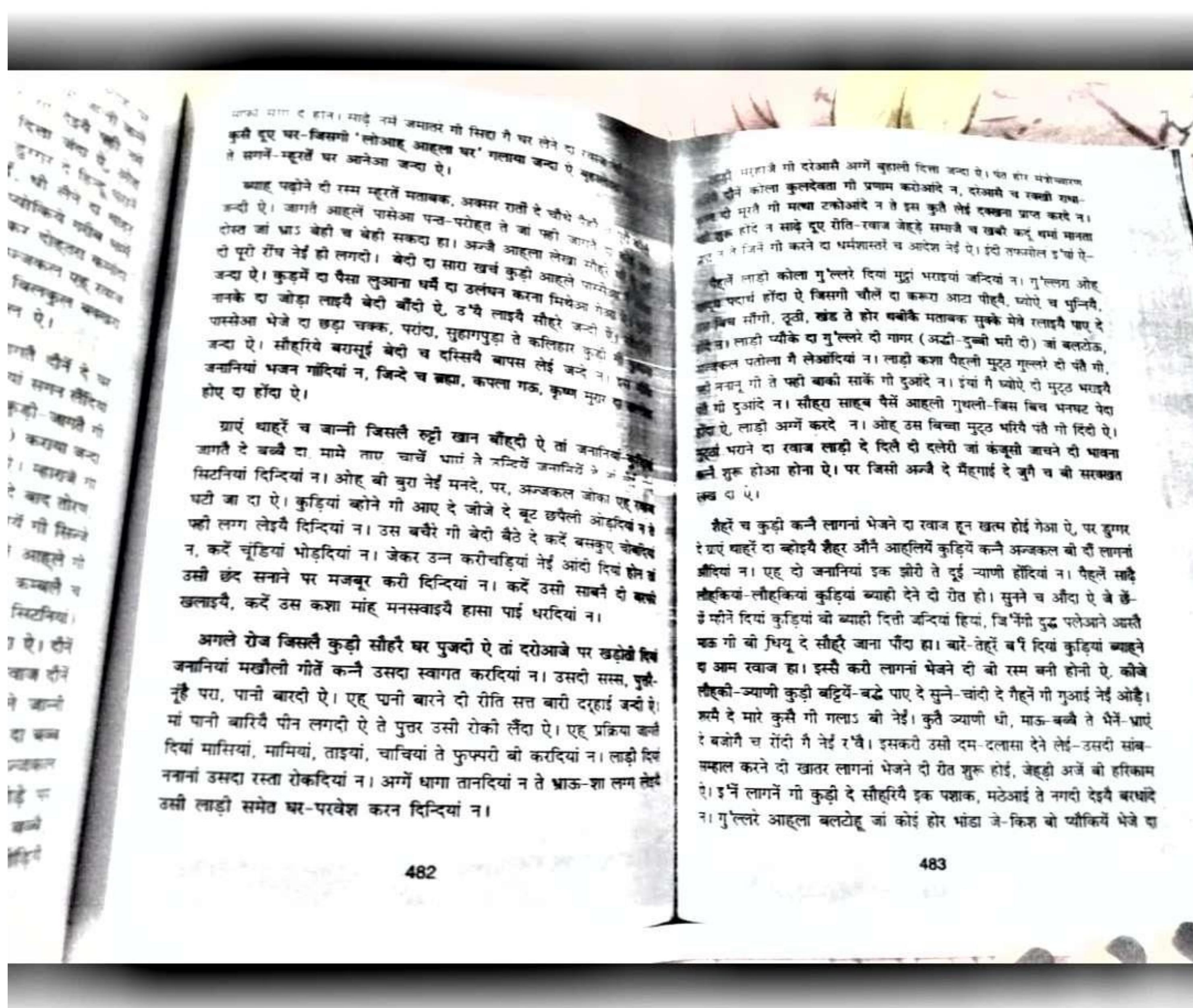
व्याह सरबन्धी संस्कार-दुग्गर च व्याह संस्कार होरने सम्मने संस्कृ-

ਕੌਮਲਾ ਪ੍ਰਥਮਾਨ ਸੰਸਕਾਰ ਮਨੋਆ ਗੇਆ ਹੈ। ਮਨੁਕਣੀ ਜੀਵਨ ਚ ਇਸਦੀ ਬਣੀ ਮਾਂ
ਇਸ ਸੰਸਕਾਰ ਕੱਨੀ ਕੇਈ ਰਾਮਾ-ਬਕਾਤ-ਬਕਾਤ ਬਾਹਰੋਂ ਦਿਵਾਂ ਬਸੇਸ਼ਤਾਂ ਲੇਈ ਕੁਝੀ
ਨ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮਿਆਸਤਰੋਂ ਚ ਬਾਹਾਹ ਅਟਣੇ ਪਾਂਤਿਧੇ ਦੇ ਦਸ਼ੇ ਗੇਂਦੇ ਨ। ਠੱਡੇ ਚਾ ਹੀ ਬਾਹਾਹ
ਦੇ ਬਾਹਾਹ ਦੁਗਗਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚ ਬੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨ। ਓਹ ਹੈ ਨ- । ਧਰਮ-ਪੜ੍ਹੇ : ਰੋਹੋ
ਤੇ 3. ਮੁਲਲ ਦੇਈ। ਤਥੇ ਹਿੰਦੂ ਘਰਾਨੇ ਚ ਧਰਮ-ਪੁਨੇ ਗੀ ਬਾਹਾਹ ਕੋਤੇ ਜਟ । ਕੁਝੀ
ਕਜ਼ਾ ਕੜ੍ਹਾ ਤੇ ਸ਼ੈਲ ਕੁਝੀ ਦੇ ਗੁਣ-ਕਰਮ, ਸਭਾਡ ਮਤਾਬਕ ਜਾਗਤ ਤੁਧਿਧੈ ਕੁਝੀ
ਦਾਵ-ਦਾਨੀ ਸਮੇਤ ਬਾਹੀ ਦੇਨਾ ਗੀ ਧਰਮ-ਪੁਨੇ ਖੁਆਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਹਕਿਧੇ ਹਿੰਦੂ
ਚ ਦੀਵਰ ਦੇਈ ਬਾਹਾਹ ਰਚਾਨੇ ਦਾ ਰਖਾਵ ਆਮ ਰੇਹਾ ਹੈ। ਅੰਜ ਬੀ ਧਾਏ ਪਾਹਰ ਲੱਗ
ਰੀਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਧਰ ਪੁਤਰ ਬਾਹਨਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਠਲੈ ਧੀ ਬੀ ਦੇਨੀ ਚੀਜ਼ੀ
ਹੈ। ਨਕਮੇ ਤੇ ਖੁਫੇ ਪੁਤਰੇ ਗੀ ਬਸਾਨੇ ਦੇ ਜਤਨੋਂ ਕਾਰਣ ਗੀ ਇਸ ਚਾਲਲੀ ਦੇ ਬਾਹੀ ਹੈ
ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਦੀ ਲੰਬਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਹਾਹ ਪ੍ਰਯਾਲੀ ਚ ਕਾਦੇਂ-ਕਾਦੇਂ ਬੇਕਸੂਰ ਕੁਝਿਧੇ ਜੀ
ਚਲੀ ਦਾ ਬਕਹਾ ਬਨਨਾ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਕ ਧੀ ਦੀ ਨੂੰ ਕਲੈਹਣੀ, ਕਰਕਸਾ ਹੋਵੇ
ਤੇ ਤਸੀ ਸੌਹਰਿਧੇ ਘਰਾ ਕਛੂਦੀ ਲਾਨ ਤਾਂ ਠਨੀ ਥਿਯੂ ਗੀ-ਜੇਹੜੀ ਪੁਤਰੇ ਦੇ ਬਹੂੰ ਸਿੱਖੀ
ਦੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ-ਭਾਮੋਂ ਨਿਦੋਸ਼ ਹੋਏ, ਤਸਦੇ ਸੌਹਰਿਧੇ ਬੀ ਕਛੂਦੀ ਲਾਂਦੇ ਨ। ਮੁਲਲ ਲੇਖੀ
ਥਿਧਾਂ ਬਾਹੀ ਦੇਨੇ ਦਾ ਰਖਾਵ ਦੁਗਗਰ ਦੇ ਤੁਧਰਲੇ ਫਾਡੇਂ ਚ ਕੁਦਰੈ-ਕੁਦਰੈ ਟਾਮਾਂ-ਟਾਮ
ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ। ਥਿਧਕ-ਚਲਾਂ ਦੁ ਚਾਫੂ ਰਖਾਵ ਹੋਵੇ; ਰੌਹਣਿਕੇ ਜਾਂਦੇ ਦੁ ਨਿਵਾਰੁ ਕਾਂ
ਦ ਦਬਟਾ ਬਾਹੀ ਲੈਂਦੇ ਨ।

ਹੁਣਗਰ ਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਈ ਤੇ ਬਾਹ ਦਿਖਾਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਾਫੀ ਸਾਰਿਆਂ ਰੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ ਗੁਆਂਦੀ
ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦਿਖੋ ਰਸਮੋਂ ਕਨੇ ਰਲਦਿਖਾਂ-ਮਿਲਦਿਖਾਂ ਨ। ਕਾਫ਼ੀ ਬੇਲ੍ਟੈਂ ਕੁਝੀ ਦਾ
ਆਈ-ਨਿਕਕਾ ਹੋਏ ਜਾਂ ਬੜਾ, ਭਨੋਏ ਗੋ ਟਿਕਕਾ ਲਾਂਦਾ ਏ। ਫਲ-ਫਲੂਟ, ਮਠੇਐਡ,
ਸਗਨੈ ਦਾ ਥਾਲ, ਬਛੀ ਜਾਂ ਛੂਠੀ ਤੇ ਹੋਰ ਅਫ਼ਗਮ-ਸ਼ਾਫ਼ਗਮ ਕਨੇ ਟਕਖਨ, ਜਾਗਰੈ ਦੇ
ਘਰ ਭੇਜੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨ। ਅੜਕਲ ਜਾਗਰੈ ਆਹਲੇ ਆਪੂਰ੍ਵ ਕੁਝੀ ਆਹਲੋਂ ਦੇ ਸਹਨੇ
ਪਰ ਆਈਧੈ ਸਗਨ ਲੋਈ ਕੀ ਜਾਂਦੇ। ਕੁਝੀ ਦਾ ਸਾਕ ਤੁਧਨ, ਕੁਝੀ ਆਹਲੇ ਗੈ ਜਾਗਰੈ
ਆਹਲੋਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨ। ਮੁਸਲਮਾਨੋਂ ਚ ਏਹ ਰਖਾਇ ਵਿਪਰੀਤ ਏ। ਕੁਝੀ ਦੀ ਮੰਗ ਤੁਨੇ ਚ
ਜਾਗਰੈ ਆਹਲੇ ਕਰਦੇ ਨ। ਠੱਥੈ ਕੁਝੀ ਗੀ ਸਗਨ-ਟਲਲੇ ਦੇਨ ਆਂਦੇ ਨ, ਫ਼ਹੀ ਕੁਝੀ
ਆਹਲੇ ਕੀ ਜਾਂਦੇ ਨ। ਮੁਸਲਮਾਨੋਂ ਚ ਮਾਊ ਦੇ ਦੁੜ੍ਹੈ ਗੀ ਛੋਡਿਧੈ ਹੋਰ ਸਵਾਨੋਂ ਕਨੈ-
ਤਾਏ, ਚਾਚੋਂ, ਫੁਫਕਰੀ, ਮਾਸਿਧੋਂ, ਮਾਮੋਂ ਦੇ ਜਾਗਰੈ-ਕੁਡਿਖਾਂ ਆਪੂਰ੍ਵ-ਵਿਚੋਂ ਬਾਹ ਕਰੋ
ਸਕਦੇ ਨ, ਪਰ ਹਿਨ੍ਦੂ ਪਰਿਵਾਰੋਂ ਚ ਕੁਝੀ-ਜਾਗਰੈ ਦਾ ਗੋਤਰ ਕੀ ਬਕਖ-ਬਕਖ ਹੋਵਾ
ਚਾਹਿਦਾ ਏ। ਖਜੂਰਿਧੋਂ-ਖਜੂਰਿਧੋਂ ਕਨੇ ਬਾਹ ਨੇਈ ਕਰੀ ਸਕਦੇ, ਜੇਕਰ ਕੁਝੀ ਆਹਲੋਂ
ਦੀ ਜਾਤ ਜਾਗਰੈ ਦੇ ਨਨੇਹਾਲਿਧੋਂ ਦੀ ਜਾਤ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮਾਮੇ-ਨਾਨੋਂ ਟੋਹਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਤੇਜ਼ ਤਤੋ ਕੀ ਜਾਣਨ ਤਾ ਜਾਨੀ ਕਾਨੇ ਰਹ੍ਗੀ ਨੈਂਹੋ ਖੁੰਦੇ। ਥਿਵੇਂ ਦੇ ਬਾਹੋਂ ਪਾਸੋਂ ਜੁਆਈਂ ਗੀ (ਜੇਕਰ ਬਹੁਧਾਂ ਥਿਥਾਂ ਚੌਇ ਦਿਯਾਂ ਹੋਨ) ਕੀ ਜਾਨੀ ਕਾਨੇ ਗਈ ਖਾਨ ਬੁਲਾਲਦੇ ਨ। ਕੇਵੀ ਬਿਚਾ ਘੋਤੀ ਪੈਹਲੇ ਬਹੂੰ ਜੁਆਈ ਗੀ ਦੇਇਂਦੀ ਫ਼ਹੀ ਨਮੋਂ ਦੇਇਂਦੀ ਗੀ ਕੁਝੀ ਬਰਖਾਨੇ ਬੇਲਲੇ ਮਹਾਰੀ ਗੀ ਜੇਹਹਾ ਤਮੋਲ ਦਿਤਾ ਜਨਦਾ ਹੈ, ਅੱਡੇ ਦੇ ਪੈਹਲੇ ਬਹੂੰ ਜੁਆਈ ਗੀ ਦੇਇਂਦੀ, ਫ਼ਹੀ ਨਮੋਂ ਗੀ ਦਿਤਾ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਹੁਗਰ ਦੇ ਹਿੜ੍ਹ ਧਾਰੇ ਪੁੱਛੀ ਦ ਸੀਹੇ ਘੰਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਖਾਨੇ ਦਾ ਰਖਾਵ ਨੈਂਹੋ, ਥੀ ਲੈਨੇ ਦਾ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਸੰਦੇ ਘਰਾ ਦਾ ਕਿਸ਼ ਖਾਨਾ ਧਾਪ ਸਮਝੇਅਾ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਯੇ ਗਰੀਬ ਘਰੋਂ ਤੋਂ ਹੁੰਹੀ ਚ ਗੁਬਰ ਕਹੀ ਲੰਗਨ ਪਰ ਥਿਥੂ ਦੇ ਘਰਾ ਨੈਂਹੋ ਖੁੰਦੇ। ਜੇਕਰ ਦੋਹਰਾ ਕਮਾਦ ਹੋਵੇਂ ਤਾਂ ਬਾਹ ਕਿਸ਼ ਦੇਏ, ਤਸੀ ਲੈਨਾ ਕੁਰਾ ਨੈਂਹੋ ਮਨੇਅਾ ਜਨਦਾ। ਅੰਜਕਲ ਧੂ ਰਖਾਵ ਦੀ ਪੈਹਲੀ ਥਾਹੋਂ ਫਿਲਲਾ ਪੈਂਦਾ ਜਾ ਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਚ ਏਹ ਰਖਾਵ ਬਿਲਕੁਲ ਬਕਲੁਗ ਹੈ। ਭਲੋਂ ਥਿਥੂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਇਏ ਰੀਹਨੇ, ਖਾਨੇ-ਪੀਨੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲਲ ਹੈ।

ਅਥ-ਸੰਸਕਾਰ ਕਨੇ ਜੁਡੇ ਦੇ ਕਿਝ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜ ਕੁਝੀ ਤੇ ਜਾਗਤੀ ਦੌਨੇ ਦੇ ਧਾਰੇ-ਬਨੇਹ ਸਮਾਂ ਕੀਤੇ ਜਨ੍ਦੇ ਨ। ਜਿਥਾਂ-ਦੌਨੇ ਘਰੋਂ ਦਿਖਾਂ ਬਨਾਨਿਆਂ ਸਮਾਨ ਲੈਂਦਿਆਂ ਦੀਂ ਦੌਨੇ ਘਰੋਂ ਦਰੇਹਾਸ ਰਕਖੇਆ ਜਨ੍ਦਾ ਏ, ਗਣਧੀ ਪਾਇਆਂ ਜਨਿਦਿਆਂ ਨ, ਕੁਝੀ-ਜਾਗਤੀ ਗੀ ਜ਼ਖੇ-ਅਪਨੇ ਘਰ ਗਾਨਾਂ ਬਦਾ ਜਨ੍ਦਾ ਏ। ਦੌਨੇ ਗੀ ਧਾਰਮਕ ਝਨਾਨ (ਸਾਂਤ) ਕਰਾਵਾ ਜਨ੍ਦਾ ਹੈ। ਨੌਗੈਹ ਪੂਜਨ, ਭਵਾਨੀ-ਭੋਜ ਅਥਾਂਤ ਸਾਂਤੀ ਦਾ ਭਤ ਖੁਲਾਵਾ ਜਨ੍ਦਾ ਏ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਗੀ ਦੌਨੇ ਘਰੋਂ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਥਮਾਂ ਪੈਹਲੋਂ ਰਮੋਲ ਦਿੱਤਾ ਜਨ੍ਦਾ ਏ। ਦੌਨੇ ਘਰੋਂ ਸਾਂਤੀ ਦੇ ਬਾਦ ਤੀਏ, ਫੈਂਦੀ ਦੇ ਮੁਕਖ ਦਰੋਆਜੇ ਪਰ ਟੰਗੇਆ ਜਨ੍ਦਾ ਏ। ਸਾਂਤ ਹੋਨੇ ਦੇ ਬਾਦ ਜਨਾਨਿਧੀਂ ਗੀ ਸਿੱਖੇ ਦੇ ਛੋਲੇ ਦੌਂ-ਦੌਂ ਕੋਲਿਆਂ ਦਿੱਤੇ ਜਨ੍ਦੇ ਨ। ਦੌਨੇ ਘਰੋਂ ਸਾਂਤੀ ਦੇ ਬਾਦ ਕਾਨੇ ਆਹਲੇ ਗੀ ਘੂਰ੍ਹ ਖਾਨੇ ਗੀ ਦਿੱਤੇ ਜਨ੍ਦੇ ਨ। ਦੌਨੇ ਗੀ ਸਾਂਤੀ ਦੀ ਚੌਕੀ ਪਰਾ, ਕਾਲੇ ਕਮੜਲੈ ਚਤੁਰਧੀਏ ਦੇਂ ਗੀ- ਮਾਮਾ ਤੁਆਲਦਾ ਏ। ਦੌਨੇ ਘਰੋਂ ਚ ਹਾਸ਼ਮੇ-ਮਰਖੋਲੈ ਦੇ ਗੋਤ (ਸਿਟਨਿਆਂ) ਗਾਏ ਜਨ੍ਦੇ ਨ। ਦੌਨੇ ਪਾਸੇਆ ਨਮੀ ਅਧਾਰਤਾ ਗੀ ਭਾਬੀ ਦੇਇਂਦੀ ਟੋਰੇਆ ਜਨ੍ਦਾ ਏ। ਦੌਨੇ ਘਰੋਂ ਕੈਹਲ ਬਜਦੀ ਏ। ਨਿਆਣੀ ਆਰਤੀ ਬੰਦਾਂਦੀ ਏ। ਪਰ ਕਿਝ ਇਕ ਰੀਤਿ-ਰਵਾਜ ਦੌਨੇ ਘਰੋਂ ਚ ਬਕਖ-ਬਕਖ ਫੰਗੇ ਕਨੇ ਸਮਾਂ ਕੀਤੇ ਜਨ੍ਦੇ ਨ। ਜਾਗਤੀ ਆਹਲੇ ਜਾਨੀ ਚਾਢਿੱਧੀ ਕੁਝੀ ਆਹਲੋਂ ਦੇ ਜਨ੍ਦੇ ਨ। ਜਾਨੀ ਦਰੋਆਜੇ ਆਈ ਪੁੱਜਨੇ ਪਰ ਕੁਝੀ ਦਾ ਬਕਖ ਜਾਗਤੀ ਦੇ ਬਕਖੀ ਕਨੈ ਮਿਲਨੀ ਕਰਿਧੀ ਤਸਦੇ ਪੈਂਦੇ ਨੌਂਦਾ ਏ। ਤਸੀ ਬੰਦੋਗੀ (ਅੱਜਕਲ ਕਮੜਲ ਜਾਂ ਸ਼ਾਲ) ਦਿੰਦਾ ਏ। ਹਤਥ ਜੋਡਦਾ ਏ। ਜਾਗਤ ਛਡਕਾਲੇ ਸਮੇਤ ਘੋਡੇ ਪਾ ਬੈਠੇ ਦਾ ਏਹ ਦਕਖ ਦਿਖਦਾ ਏ। ਜਿਸ ਬਿਚ ਕੁਝੀ ਦਾ ਬਕਖ, ਮਾਮਾ, ਪ੍ਰਾਤ ਤਸਦੇ ਬਕਖੀ, ਗਮੇ, ਪ੍ਰਾਕ ਕਲਾ ਅਥਕੋਂ ਕੁਤੈ ਖੁੜ੍ਹ ਹੋਈ ਜਾਨੇ ਦੀ ਸਮਝਾਵਨਾ ਚ ਹਤਥ ਜੋਡਿੱਧੀ

गृहीत यात्रा द हानि। साहू नवे जनातर गो मिट्ठा रे घर लेने दा रामचन्द्र कुटी दूए घर-विसर्गी 'लोभाह आहला घर' गताचा जन्या पे भूमध्ये ते सार्व-भूरते घर अवनेजा जन्या ऐ।

आहा, पडऱ्योने दी रस्म मूरते मताबक, अकमर गाती दे चौथे कैल लोस्त जां खाड बेही च बेही सकाया हा। अनंती आहला लेगा योहू, तो पूरी रीषे नेई हो लगदो। बेदी दा साया खाच कुडी आहले पासेआजी जन्या ऐ। कुडीमे दा पैसा लुआना घर्यां दा उलंगन करना मिथेजा गेज्या नाके दा जोडा ताई बेदी बैदी ऐ, तर्वे ताई सौहरे जन्दी ऐ। पासेआजा भेजे दा छडा चक्क, परांया, सुहाणपुडा ते कलिहार कुडी वृत्त जन्या ऐ। मीहरिये बरासूई बेदी च दस्मिये बापस लेई जन्ये न, जिन्दे च लहा, कपसा गळ, कृष्ण मुग्र वृत्त होए दा होण्या ऐ।

ग्रां घारे च जानी विसर्गे लृष्टी खान बीहडी ऐ तां जनानियां जागती दे बबै दा, मामे ताप चावे खाणे ते नविये जनानिये ने अंगी मिट्ठियां दिन्दियां न। ओह बी बुरा नेई मनदे, पर, अन्जकल जोका पृष्ठ खडी जा दा ऐ। कुडियां बोने गी आए दे जीजे दे बूट छपैती ओढियां न वै फ्लो लग लेई दिन्दियां न। उस बबैरे गी बेदी बैठे दे कदे वसन्कुप चोकेल न, कदे चूंडियां भोडियां न। जेकर उन करीचडियां नेई अंदी दियां होन तु उसी छंद सनाने पर मजबूर करी दिन्दियां न। कदे उसी साबने दी कल खलाइयै, कदे उस कशा मांह मनस्सवाई हासा पाई धरदियां न।

अगले योज विसर्गे कुडी सौहरे घर पुजदो ऐ तां दरोआजे पर खडोडी दिव जनानियां मख्तीली गोते कन्ने उसदा स्वागत करदियां न। उसदी सम्म, तुळ-नूहै परा, पानी बारदी ऐ। एह पानी बारने दी रीति सत बारी दरहाई जन्दी ऐ। मां पानी बारियै पीन लगदो ऐ ते पुत्र उसी रोको लैदा ऐ। एह प्रक्रिया जाते दियां मासियां, मामियां, ताइयां, चाचियां ते फुफ्परी बो करदियां न। लाडी दिव जनानां उसदा रस्ता रोकदियां न। अगें धागा तानदियां न ते भाऊ-शा तम्ह तेई उसी लाडी समेत घर-परवेश करन दिन्दियां न।

पृष्ठी पराजे गी दरोआजे अगे बहाली दिला जन्या ऐ। यंक हां घोरावराम दीने कोला कुलदेवता गी प्रणाम करोआदे न, दरोआजे च रक्षांगी याप-याप दी मूरी गी मताचा टकोळोंन न ते इस कुटी लेई दक्षिणा प्राप्त करदे न।

तुळ होंद न साढे दूप रोति-रवाच जेहडे समाजी च खबरी कर्तृ यांचे मानता ग्रह न ते जिने गी करने दा भर्मसास्तरे च आदेश नेई ऐ। रंदी तफसोल इंगो ऐ-
जूले न लाडी कोला गुल्लरे दिया मुहां भराइयां जन्दियां न। गुल्लगा ओह
उपर घराव होदा ऐ जिसगी चौले दा करण्य आटा पीहै, घोरे च भुजिये,
जिच नींगी, दुडी, खंड ते होर बबैके मताबक मुक्के येवे रताइये पाप दे
देवता। लाडी घ्यांके दा गुल्लरे दी गाप (अद्दी-इच्ची घरी दी) जो बलातोक,
गल्लवन पतोला गी लेअळादियो न। लाडी कशा पैहली मुट्ठ गुल्लरे दी पते गी,
की नानू गो ते फ्लो बाकी सांके गी दुआदे न। इयों गी घोरे दी मुट्ठ भराइये
लै गी दुआदे न। सौहरा साहब फैसे आहली गुधली-जिस बिच भनघट येता
होले दी लाडी अगंगे करदे न। ओह उस विच्छा मुट्ठ भीये पते गो हिंदी ऐ।
मुख्य घरावे दा रवाच लाडी दे दिले दी दलेरी जां कंजसू जावने दी भावना
होले शुरु होआ होना ऐ। पर जिसी अनंती दे मैहगाई दे जुरी च बी सरावक्त
त्वच द ए।

तैहरे च कुडी कन्ने लागनां भेजने दा रवाच हून खत्य होई गेआ ऐ, पर हुगम
दे ग्रां घारे दा ब्लोइयै तैहर औने आहलिये कुडिये कन्ने अन्जकल चो दी लागनां
जीदियां न। एह दो जनानियां इक जीरे ते दूई ज्याणी होंदियां न। पैहले साहू
तैहकियां-तौहकियां कुडियां ब्याहो देने दी रोत हो। सुने च औंदा ऐ वे छें-
डे मीने दियां कुडियां बो ब्याही दिली जन्दियां हियां, जिंकों दुळ पलेआने असती
मळ गी ची घियू दे सौहरे जाना पैंदा हा। चारे-तेहरे बरी दियां कुडियां ब्याहने
दा आम रवाच हा। इस्सै करी लागनां भेजने दी चो रम्म बती होनी ऐ, कोजे
तैहकी-ज्याणी कुडी बटियै-बद्दे पाप, दे सुने-चांदी दे गैहने गी गुआई नेई ओहै।
सरमे दे मारे कुसै गी गलां ची नेई। कुतै ज्याणी धी, माझ-बबै ते भेणे-भाएं
दे बजेगी च रोंदी गी नेई र रैवै। इसकरी उसी दम-दलासा देने लेई-उसदी संब-
सम्हाल करने दी खातर लागनां भेजने दी रोत शुरु होई, जेहडी अजे ची हरिकाम
ऐ। इनें लागने गो कुडी दे सौहरियै इक पशाक, मठेआई ते नगदी देई बराघदे
न। गुल्लरे आहला बलाटोहू जां कोई होर भांडा जे-किंज ची घ्यांकिये भेजे हा

ਹੋਏ-ਆਹ ਨਾਨਾ ਗੀ ਟੇਈ ਦਿਕਾ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਦਰ੍ਮ ਲਾਗਨਾ ਕਿਨੇ ਕਿਨੇ ਘੁ
ਚ ਜਿਨ੍ਹੀ ਲੇਈ ਆਦਿਦਾਂ। ਸਾਡੇ ਰਖਾਜ ਹਾ ਜੇ ਬ੍ਰੋਡੀ ਪੈਹਲੀ ਕਾਰੀ ਗੇਂਦ ਸੌਂਦੇ
ਦਾ ਕਿਸ ਨੇਈ ਖਾਨਾ। ਗਲਾਧ ਜਨਦਾ ਹਾ ਜੇ ਸੌਹੜੇ ਦਾ ਨਾਜ ਬੈਕਰ ਯਾਦ ਕਣ ਲੈ
ਪ੍ਰੋਫਿਲੇ ਗੀ ਦਾਨੇ ਦਾ ਪੁੱਨ-ਪਲ ਨੇਈ ਥਾਨਾ। ਇਸਕਾਰੀ ਕੁਝਿਆਂ ਲੋ-ਤੈ ਗੇਂਦ ਵੇਂ ਦੂਜੇ
ਹੀਨਾ ਬੀ ਪਵੀ ਤਾ ਕੀ ਰਖੇ ਜਾਤ ਨਾਨਾ ਨੇਂ ਕਿਹਾਂ ਕਾਰਦਿਆਂ, ਸੀਹਾਰਿਧ ਤਨ ਅੱਖੀਂ ਦੇ
ਕਿਸ ਕੀ ਖਾਨੇ ਗੀ ਟਕਾਂਦੇ, ਆਹ ਸਥ ਕਿਸ ਦਰ੍ਵੀ ਲਾਗਨਾਂ ਬੰਦੂਖੀ ਅਧਿਨਿਵੇਂ ਗੱਢ ਕਰ-
ਲੈਂਦਿਆਂ ਨ। ਸੈਦ ਇਸੀ ਕਾਰੀ ਕੁਝਿਆਂ ਗੀ ਸੀਹੀਰੇ ਭੇਕਦੇ ਬੇਲੀ ਪਾਲਕਾਂ ਚ ਸੁਲਾਂ ਕਾ
ਰਖਣੇ ਦਾ ਰਖਾਜ ਅੰਜ ਕੀ ਹਾਰੀਕਾਮ ਹੈ। ਸੁਲਾਂ ਪਟਾਂਦੀ ਚ ਮਿਟਾਂ-ਲੂਕ ਖੇਡ
ਪਦਾਰਥ (ਮਲੇਆਈਆਂ) ਪਾਏ ਦੇ ਹੋਂਦੇ ਨ। ਏਹ ਕੀਵਾਂ ਕੁਝੀ ਸੌਹੜੇ ਦੇ ਥਰ ਕੀ ਰਖਾਂ ਸੁਣੇ
ਹੈ। ਇਸਦਾ ਖੁਲਾਲ ਲਾਗਨੇ ਰਖਣਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ।

ਲਾਡੀ ਰਾਤੀਆਂ ਲਾਗਨੇ ਕੱਨੀ ਗੀ ਸੌਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਥੋੜੇ ਸ਼ਾਨ ਕਾਰਿਧੀ ਨਾਨ੍ਹੂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ
ਕਨੀਆਈ ਦੀ ਪਸਾਕ ਲਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੀਹਾਰਿਧ ਦਿਵਾਂ ਸ਼ੰਗਾਰੀ ਦਿਵਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਤਾਂ ਹੈ ਤੇ ਜੀ
ਲਾਡੀ ਗੀ ਇਕ ਗੁਟਾਂ ਕਲਾਈ ਦਿਤਾ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਹਲਾਂ-ਮਹਲਾਂ ਦਿਵਾਂ ਜਨਾਨਿਧਾਂ ਵੱਡੀ
ਸਸਾਹਨੀ ਦਿਵਿਆਂ ਨ ਤੇ ਲਾਡੀ ਦਾ ਛੂਢ ਗੁਹਾਇਧੀ ਸੂਹ ਦਿਕਖਾਦਿਆਂ ਨ। ਥਰ ਦੇ ਸਬ ਕੀਵਾਂ
ਪੈਹਲੀ ਹਾਤੀ ਗੀ ਗੁਲਾਂ ਕੀਰਿਆ ਦਿਵਾਂ ਸੁਦਿਤਾਂ ਭਰਨੇ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਦਰੇਆਂ ਅਗੋਂ ਧਾਨੀਂ
ਦੱ-ਦੱ ਸੂਹ ਦਿਕਕਾਂ ਲੰਦੇ ਨ। ਸਥਾਨੇਂ ਥਮਾਂ ਪੈਹਲੇ ਸਸ਼ਸ ਦਿਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੀਨਾ-ਕੋਈ
ਸਸਾਹਨੀ ਪੁਆਂਦੀ ਹੈ। ਫ਼ਹੀਂ ਸੀਹੀਹਾ ਹੋਰ ਸਸਾਹਨੀ ਚ ਗੈਹਨੇ-ਕਥੇ ਦਿਦੇ ਨ ਤੇ ਸੂਹ ਦਿਕਕਾਂ
ਲੰਦੇ ਨ। ਇਧਾਂ ਕਾਰੀ-ਕਾਰੀ ਫ਼ਹੀਂ ਦੂਜੇ ਸਾਕ ਕਰਦੇ ਨ, ਕਿਸ ਇਸੀ ਲੈ ਗੀ ਸੌਹੜੇ ਤੇ ਹੋਰ
ਤਸਦੇ ਭਾਏ-ਭਾਇਆਂ ਗੀ ਲਾਡੀ ਦਿਕਖਨੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਫ਼ਹੀਂ ਪਿਚੁਆਂ ਤੁਦੇ ਕਲ
ਲਾਡੀ ਕੀ ਪਰਦਾ ਕਰਨਾ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਇਕ ਕਾਰੀ ਕੀ ਸੂਹ ਇਸਕਾਰੀ ਦਸ਼ਤੇਆ ਜਨਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਜੇਕਰ ਆਹ ਪੁਲਨੇ-ਕੁਲਚੇ ਕੁਠੀ ਲਾਡੀ ਦੇ ਸਸ਼ਮੈ-ਸਸ਼ਮੈ ਹੋਈ ਜਾਨ ਤਾਂ ਤੁਹੋਂਗੀ ਥੋੜ
ਨੇਈ ਲਾਗੀ। ਸੀਹੀਹਾ ਜਾਂ ਜੇਤ ਕੀਰਿਆ ਜਿਸਲੈ ਕੀ ਕਾਹਗ ਥਰ ਔਦੇ ਨ ਤਾਂ ਪੈਹਲੇ ਥਖਿਆਂ
ਔਦੇ ਨ, ਤਾਂ ਜੇ ਨੂੰਹਾ ਜਾਂ ਲੌਹਕਿਆਂ ਭਰਯਾਇਆਂ ਪਰਦਾ ਕਰੀ ਲੈਨ। ਰਾਹ-ਰੀਤਾਂ ਕਾਰਿਧੀ
ਅਧਿਤ ਰਕਾਈ ਫੇਰਿਆਂ, ਕੀਤੀ-ਕੁਹਾਲਿਆਂ, ਲਾਡੀ ਗੀ ਪ੍ਰੀਕੇ ਮੇਜ਼ੇਆ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੁਝੀ
ਆਹਨੇ ਜੁਆਈਧੀ ਗੀ ਕੀ ਸਦੇ ਦਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਆਹ ਕੀ ਜਨਦਾ।

ਫ਼ਹੀਂ ਦੂਆ ਫੇਰਾ ਹੋਂਦਾ, ਜਿਸੀ 'ਦਪਹੇਰਾ' ਜਾਂ 'ਰਫ਼ੇਰਾ' ਗਲਾਧ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਪੈਹਲੇ-
ਪੈਹਲੇ ਰਫ਼ੇਰੇ ਬੇਲੀ ਕੀ ਇਕ ਲਾਗਨ ਮੇਜ਼ੇਦੇ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਜਕਲ ਏਹ ਰਖਾਜ ਨੇਈ ਰੋਹਾ।
ਰਫ਼ੇਰੇ ਗੀ ਕੀ ਮਾਂ-ਬੱਬ ਦੱਤ ਦੇਇਆ ਥੀ ਟੋਰਦੇ ਨ। ਰਫ਼ੇਰਾ ਰੀਹਨ ਗੇਂਦੇ ਥਿਥੂ ਗੀ ਸਾਦੇ
ਮੇਜ਼ੇਨੇ ਦਾ ਰਖਾਜ ਕੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਪਾਤ ਪਾਜੀ, ਟਲਲੇ ਲੇਇਆ ਪੈਨੂ ਗੀ ਸਫੇ

ਪੈਂਡੀ ਪੈਂਡੀ ਪਾਮੇ ਸੀਹਾਰਿਧੇ ਤਸ ਕੱਨੀ ਸੇ ਮੇਜੀ ਦੇਨ ਜਾਂ ਪਿਚੁਆਂ ਮੇਜਨ-ਥਾਂ ਨੇਂ
ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਕੀ।

ਪੈਂਡੀ ਗੀ ਕੋਈ ਦੇ ਪੈਹਲੇ ਕੈਂਬੈ ਔਨੇ ਆਹਲੇ ਲਾਵਾਰੇ ਗੀ ਪ੍ਰੀਕੇਤਾ ਜੇ ਕਿਸ
ਕਿਸ ਦਿਤਾ ਜਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕਿਸ ਸੀਹਾਰਿਧੇ ਲਿਂਦੇ ਨ, ਜਨਦਾ ਬੰਦੀ ਲਾਵਾਰੇ ਦੇ ਅੰਤਰੀਂ
ਕਿਵੇਂ ਕਾ ਹੈ ਏ।

ਥਰ ਕੁਝੀ ਆਹਲੇ ਥਰ ਤੇ ਥਾਮਾਂ-ਸਾਂਤੀ ਦਾ ਪੜ, ਜਾਨੀ ਦੀ ਸ਼ੂਨੀ ਤੇ ਥਾਮ
ਨ ਕੱਨੇ ਪੱਤੇਰ ਹੈ। ਸਾਂਟੀ ਦੇ ਥਰੀ ਕੀ ਛੋਲੇਂ ਦੀ ਦਾਲ, ਮਾਂਹੇ ਦੀ ਦਾਲ, ਮਿਟਾ-ਕਿਟਾ
ਤੇ ਅੰਕਲ ਬਨਾਵਾ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਜਾਨੀ ਦੀ ਸ਼ੂਨੀ ਚ ਕ੍ਰੀਪਲਾਡ, ਮਥਰੇ, ਆਹਾਰਿਆ
ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾਵਾਰਦਾਈ ਹੋਂਦੇ ਨ। ਥਾਮ, ਕੁਝੀ ਤੇ ਜਾਗਤੀ ਦੀਨੇ ਦੇ ਥਰ ਬਨੇ ਆਹਲੇ
ਲੈਂਦੇ ਦੀ ਥ ਪੋਜਨ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਬਿਚ ਸੁਚਿਆਂ, ਕਲਾਹ, ਮਥਰੇ, ਪਲਾਡ ਕੀਏ ਬਨਾਏ
ਹੋਂਦੇ ਨ।

ਪੈਹਲੇ ਸਾਮੇ ਚ ਜਾਗਤੀ ਦੇ ਬਾਹ ਪਰ 'ਕਲਾਹ' ਬੰਡੇਨੇ ਦਾ ਰਖਾਜ ਹਾ। ਕਲਾਹ, ਮਲਲੇ
ਦੀ ਕੋਈ ਗੀ ਗਲਾਧ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਥਰੀ ਪਰਤੀ ਦੀ-ਦੀ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਜਿੰਨਾ ਬਰਿਨ ਹੋਏ, ਜੋ
ਜਿੰਨੇ ਕੀਵ ਥਰੀ ਦੇ ਹੋਨ, ਤੁਨੇ ਜੋਡੇ 'ਕਲਾਹ' ਬੰਡੇ ਜਨਦੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੁਝੀ ਦੇ ਬਿਆਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਦਾ ਹਾ, ਤਸਦੇ ਹਿਸ਼ਮੇਂ ਦਾ ਕੀ ਬਲਾਹ ਬੰਡੇਨਾ ਜਨਦਾ ਹਾ। ਅੰਜਕਲ ਪ੍ਰੀ
ਥਰ ਬਦ ਹੋਈ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਅੰਜਕਲ ਗ੍ਰਾਏ, ਚ ਬਾਹੋਂ ਪਰ ਪਤਾਸੇ ਤੇ ਜੀਹ੍ਹੇਂ ਚ ਪੱਤੇ-
ਸੱਥੀ ਕਾਲੂਸਾਹਿਆਂ ਆਹਲੇ ਜਾਂ ਲਿਹਦ੍ਹਾਏ ਆਹਲੇ ਜਾਂ ਮਿਟਿਵੇਂ ਤੇ ਕਫ਼ੀ ਦਿਵੇਂ ਟੁਕੁਫਿਲੇ
ਆਹਲੇ ਫੱਲੇ, ਜਿੰਨਾ-ਜਿੰਨਾ ਬਰਿਨ ਹੋਏ-ਦਿਤੇ ਜਨਦੇ ਨ। ਜੀਹ੍ਹੇਂ ਚ ਬੰਡੇ-ਬੰਡਾਨੇ ਦਾ
ਥਰ ਸੁਕਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝੀ ਆਹਲੇ ਗੀ ਸੁਡਾ ਤੇ ਸੁਡੇ ਆਹਲੇਂ ਗੀ ਕੁਝੀ ਤੁਹਿੰਦੀ ਸਰਵਾਂਥ ਜੁਡਾਨੇ ਆਹਲੇ
ਕੀਵੀਂ ਗੀ ਰਖਾ ਗਲਾਧ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਦੀ ਸਿਰ ਜੋਡੇ ਦਾ ਕਮਮ ਕੁਡੇ ਪੁਨੈ ਆਹਲਾ
ਕਮਮ ਸਮਸ਼ੇਅ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਟੁਕੁਖ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਰਖਾਰੇ ਗੀ ਕਵੀ ਹੀ ਵਾਂਦੀ ਹੈ।
ਤੇ ਜੇਕਰ ਕੁਝੇ-ਕੁਝੇ ਦੀ ਸ਼ੀਲ ਬਨੀ ਜਾ ਜਾਂ ਜਾਗਤੀ ਕੁਝੀ ਦੀ ਆਪੂ-ਬਿਚੋਂ ਸ਼ੀਲ
ਕੀਵੀ ਜਾ ਤਾਂ ਤਸਗੀ ਸ਼ੀਲ ਭਾਂਗੇ ਦਾ ਫਲ ਗਲਾਂਦੇ ਨ।

ਥਰ-ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਤੇ ਲੈਨੇ ਦਾ ਬਡਾ ਰਖਾਜ ਹੈ। ਪੈਹਲੇ ਤੇ ਗੀ-ਮੈਂਹ ਕੀ ਦਾਜੈ ਚ ਦਿਦੇ
ਹੈ। ਹਨ ਕੁਤੈ-ਕੁਤੈ ਗ੍ਰਾਏ, ਚ ਏਹ ਰਖਾਜ ਬਚੇਦਾ ਹੈ। ਕੁਝੀ ਦੇ ਸੀਹੀਰੇ-ਪਰਿਵਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ
ਕੀਵੀਂ ਗੀ ਪਸਾਕਾਂ ਪਾਇਆਂ ਜਨਿਆਂ ਨ, ਜਿਨੇ ਗੀ 'ਨੌਗਣੇ' ਜਾਂ 'ਟੋਲੇ' ਆਖੇਆ ਜਨਦਾ
ਹੈ। ਸਸ਼੍ਵ ਗੀ ਪੱਤ ਪਸਾਕਾਂ, ਗੁਰੂ ਸ਼ਾਲ, ਕਿਸ ਗੈਹਨਾ ਕੀ, ਜਾਗਤੀ ਗੀ ਦੀ ਸੂਟ, ਇਕ

नमा जे किस
हारे से अकर्ता

स्टी ते चाव
भूत्या-चिह्ना
औहरिया
ने आहला
मैय बनाए

भूत्ये
प्रेरे जे
ज्याणा
। ५६
पंचे-
डिये
। दा

ते
॥

गमं ते दुआ ठडा, होरने गी इक-इक सूट। अन्जकल मर्दाने जोत चली ते जनानके कनै गर्म शालां देने दी रस्म चली पेटी ऐ। चिसलू द रही थी उठाल दे भांडे ते नुआरी पलंगी दे थाहर ढोई आहले पलंग, योप याता देआ करदे न। फ्झी बो व्याहें च उन्ना खुल्ला सुवं-खराचा अन्जव... जिन्ना पैहले होंदा हा। पैहलें नन्दरोड व्याह-शा अटूट दिन पैहल्य व्याह हा ते व्याह दे अटूट-दस रोज पिच्छुआं चर्चंदा हा। अन्ज इक गवळां तां दूए रोज दुरदा बनदा ऐ।

मौती संस्कार-जन्म ते व्याह दे बाद प्राणी जीवन दे इच्छा ए। मनुक्षी जीवन दी एह कट्टर सच्चाई ए। मृत्यु ग्रवल धारियें दी प्रकृति आखेआ ऐ ते जीवन गी टसदा बिकार। आन्ना द बदलना गै मृत्यु ए। मतलब ए जे इस घटना कनै बो थाहै दिया रोज-जुडी दिया न। हस्सने ते रोने दे ढंग बी इक थाहै कशा दूए च बम्बो होंदे न।

दुम्गर प्रदेश च जुआने दी भौतो गो 'हैके द्ये भौत' गलाचा जन्दा ए। भौत गो हिन्दू लोक फुकदे न, मुसलमान दबदे न। त्री बरे-शा लौहका ज्याणा मरी जा तो अन्ने हिन्दू लोक बी दबदे न। निहंग सिक्ख लौहके ज्याणें गी दरेआ च रद्दं दि न। सुहागन जनानी मरी जा तां उसी शंगारिये चिह्ना पर चाढे न ते लम्बे पास्सेआ लाया जन्दा ए। पर जेकर बिधवा मरै तां उसी सिरै पास्सेआ लांबा लळ जन्दा ए। जुआन मृतक पर चिट्ठा कफ्फन, बुहडे पर थबीके मताबक दस्त, सुहागनी जनानी पर रंगदार कफ्फन पाइये किडा कहिंदा जन्दा ए।

ग्राएं च किडा घर गै घडाया जन्दा ए, शैहरे च शमशान घाटा थमां गै नुश्व जन्दा ए। ग्राएं च इक-इक लकडी नहोए जाने आहले घर-घरा लेने न। शैहरे शमशान कच्छ खुल्ले दे टालें थमां किट्ठी बाऱं तेरं मन लकडी खरीदी जन्दी रे लकडी दे पैसे मरने आहले दे सौहरिये ते मरने आहली दे प्योकिये दिने न।

मरने आहले प्राणी गी नुहालिये नमें टल्ले लुआइये, उसदे मूँहे च पंजलां (सुन्ना, पितल, चांदी, मूँगा ते भौती दी मुरको) पाइये किडे च संखारने आहते

ते जन आहले दे मात्र मर्द ग्राह घाटे भरा कोलाने न। चहू-पूला चिप्पी शमशान जन्दा ए। उंचे लाल्या लान्दा ए। मृतक दी कोई इक देण पदा-जिसी 'बल्लां' आखेआ जन्दा ऐ-सेहवै चला। लाल्याने कुण्ठा काळा घोडा पैहले इक थाहर पाह 'बल्लां' भांगी दिली जन्दी ए, अर्थे याह दम्मना ए, जे शरीर-जिस चिन्ह आल्या निकाले नेहे ए-इक अर्ध ननुत्तल ए-निरर्थक ए। मुढदे गी आग लाई लोक बदल, घो, मुक्क कपूर सुखदे न ते वैदिक मैन्त्र पढ़दे न। मुक्क गी पूळिये च घेरे द मर्द किडे दांड मारदे न। जनानियो जब गी भैविये देहडे लहोवै जिन्दिया न ते फ्झी घेरे दी बहू-बडेही मृतक दी स'ल (चाट, सौहाना, टप्पे) नेही नडाए दे अगो-अगों दैन पांढी कूटी पन्यासी पर (दरवा-तुला) बदले दे, चिक्के पिच्छे सांके ते हल्ले-महल्ले दियो जनानियो जन्दियो न। जिस दिन मृत्यु गो मंखोरआ जन्दा ए, उस दिन गे घेरे दे कुसे दरोआवे कनै इक कुन्नी देह करिये पानिये नै भरिये टंगो दिती जन्दी ए। इसगो 'तेहडी' गलांदे न। इस च मारी तोपा-तोपा चौदा रीहडा ए ते इस मच्चाई गो चेता कराण्ये ए ते इस नेही नै चलाई। इम पानी आहला लेत्ता पल-पल तिन-तिन चट्टी जन्दी रे। इसको मनुक्ख इसगी चंगे कम्मे लाई लै।

जोगरे घरें च दस दिन सोग चलदा ए। सलूने च बसार नेहे पाए जन्दे, दालो गो ठडका शंकरिये नेहे लाया जन्दा। भौती नेहे पकडी। भूंगी आहले आहते, शैत-शैल पकवान पकदे न। उसने कर्म तगर इकके ढंग रुटी खानी होंदी ए। बैदियां जनानियां ढे म्होने इक ढंग रुटी खानियां रीहांदियां न। केंद्रे केंद्र बंधु-भर, जेकर इस समें चिच घर कोई व्याह जुडी पवै तां सोग भजी जन्दा ए। जही जनानियां चिट्ठा दबडा लैना छोडी दिन्दियां न ते नक्क लैग गी चई लैदिया न। बैहणें दे जारमें दिन, खत्तरियें दे तेहरमें ते म्हाजनें दे सताहमें रोब कर्म होंदा ए। सब्जे जातां छें म्होने परंत अद्भुताखी, साले गो बारखी ते जी बर्म होंदा ए। पैहले बरे भर मृतक दी म्होने-भोने मासक दरे पिच्छू, चबरी करादियां न। पैहले बरे भर मृतक आखेआ ए। रोज उसदे नमित गवै गो रुटी खलाई जन्दी ए, जिसी 'नीति' आखेआ न। कर्म, अद्भुताखी, बारखी ते चबरी गो मृतक आसै खडू, बहूना, भांड, राशन, टल्ले, पैरे दा जोडा, छतडी, लालैटैन, फल-फूट, सज्जिया,

मठ-भाईया न जाता लाया जन्दा ए। चबैरों गी सुन दा हूँ ये
ए। जनानी होएं तो हाप-लंगारै दियां चीजें भी शेजा पर खरिया अविक
दियां, अद्यतारनी ते बारबी दियां चीजों चारजो लैंदे न, पर चबैरों
परोहत ते चियां थ्यानों लैंदे लैंदियां न।

बुढ़दे दा मरना हुगारा प्रदेश च इक खास ढंगी कौता जन्दा ए।
दियां चियां ते रोदियां गी न पर नूहें गी रोन घट गी औदा ए। दृश्य चुने च
थेना, भरजाइयां उडेंगी महाने आहलियां गस्त्यां करी-करी महालियां चै। अप्पे
ग्रां थारें रीहले पेशेवर जनानियां नमुकत कीतियां जनिदियां हिलां अप्पे
बढ़ले मरने आहले ने अई चौहदियां ते चिसलै कल्पने आहलिये कृ
किटियां ठौंदियां, एह पेशेवर जनानियां-जिनेंगी मराजनां गलाया जन्दा
तुहानियां पढ़ी-पढ़ी धौरे दियें ते चाहै दियें जनानियों गी अब्बे-अकास्ये रोल्यां
हियां। बुढ़दे दे मरने पर बुढ़दे दियां सक्कियां नूंहा, भरजाइयों शैल-शैल, भू
भारे कुर्ते (होगारी कुर्ते) टैके चा कहिडाई-जित्यें बैती दियां होन, व्हें ल
रससी पर टंगी दिदियां न ते फ्हो एह कुर्ते कम्पने च अर्थात् झोरी, प्लेट्टे
च्याणी, मराफनी, कलेयारी, जलाही ते दमालनों च बंडी दिते जन्दे हे। इस तो
गी कृजे गोलेवया गलाया जन्दा हा। तुद्दा मरने गाहले गो तो तेब राख्यु
'गळङ पुराण' बाचदा ए, होर भी लोक सुनन अैदे न। पण वे 'नने आहले येल
बुढ़दे दे कुळम कडाही चडोआदे न। पूळी, कडाह बन्दा ए। पोतरे-दोहरे,
जुआई खाई लैंदे न, पर नूहां-चियां नैंदे खनिदियां। कोई दियां चियां चिसलै
अपने-अपने घर जान लगदियां न तां उडेंगी इक-इक सूट दिता जन्दा ए ते कै
'शकारां' ते खण्ड पाई दिती जन्दो ए। नूहें दियां थेना, भरजाइयों बुढ़दो, बुढ़े
दी लाई गी, चिस कमरे च ओह फेदो होए, जन्दा मारो दिदियां न ते फ्हो मूळ
दे पुत्तरा-जा लग लैंदै जन्दा खो 'लदियां न। लेने मौके सुहाग जां चोहिं
गांदियां न।

जेकर कोई जनानी चिधवा होई जा तां उसदे प्याकिये भी अपने घर घंज येव
सोग करदे न, नौन-धौन करदे न। दसमै रोज धियू गो रंडेपा (टल्ले, ऐसे, गेहा
ते राशन बगीरा) देन जन्दे न। धियू दे घर कोले पुन्हियै जनानियां दुहातचड़ां मारे-
मारी पिटदियां न ते मर्द ढाई मारदे न। रंडेपा ठंडे बारे सुहुआ जन्दा ए। जिनियां
जनानियां साके गेदियां होन, उन्नियां गै चिधवा दे ऐंच च रेष टकांदियां जनिया

पृष्ठा न 'जू दे ऐसे' गलाया जन्दा ए। चिधवा इैंचे शी कोई चोब-
चोब नै न। व्हो च्योजाई लैंदी ए। कैमै च लगाने आहली मती मारी रसद भी
लैंदी ए। व्हो मोडमो कान भी दिती जन्दी ए।

उडेंगी चो जा कुओन उसदियां अभियां, जिनेंगी 'फुल्ल' आखेजा जन्दा ए,
उडेंगी जांदियां न ते उडेंगी गंगा प्रवाही दिता जन्दा ए, पर जेकर कोई
उडेंगी जांगन' चो कुडो मरो जा तो किना चिर ओह जलियै भस्म नैदे होई
उडेंगी जांगन उर्खे पैहय दिदे रीहदे न। वस्त्वास कोता जन्दा ए ते 'कुओरे मूलक
उडेंगी' चूकियै तांकिं लोक उडेंगी स्वै गी भडकादे न ते केइये दे जरीरे
उडेंगी उडेंगी पदादे न। अल्वाल मृत्यु सरबन्धी रीति-रवाज भी बडे घटादे जा करदे
उडेंगी कृज मसां गी नैदे होदा जे ओह फूळो पाइयै दस्त-तेरा करन, गरुड
करन। गेन-पिट्टे दा रवाज भी नैदे रेहा, ना गी मूळ-न्हेरे उडियै घरे दियां
उडेंगी 'मृत' गी करदियां न। कल्पन औने आहलियां भी घट गी 'मृते
मृत' पदादे न। ना कोई 'पल्ला' पांदी ए, ते ना गी कोई 'कीर्ण'
करदे ए। सब अपने-अपने कम्पे च रुळ्यी जन्दे न। ग्रां थारहे अजै फ्हो भी
उडेंगी इति-रवाज बचे दे न-जैहरे च एह मरी-मुक्की जा करदे न।
झुळांचे नैवक रेही कुन्हें रेही दियां न शिंदो उडेंगी जोडियां, देऊ ज्योरे
दे घर डालदा खाई-खाई साह-मत भी कुन्ही रेहा दा ए। हून लोके च एह
स्वै नैने आती, जैहरे च ते कल्पने आहले भार-तार भी नैदे दिखादे, पर ग्रां
जैहरे लोक ठंडे बारे (तार मंगल, भोर छोडियै) कल्पन जन्दे न। इस कनै
सैजले गी चो चिच-चिच इक दिन असाम करने ताई घोई जन्दा ए।

मेसे-पवे कैनै बुडे दे रवाज-इन्दे लावा भी होर मते सारे रीति-रवाज न,
बुडे डोगरा जन-ज्येवते डोगरा-संस्कृति पर लो पादे न। डोगरे मेले-मसाथे
जाने दे शकीन होदे न। छिडी दा मेला, बुडापुर, पुरमण्डल ते उत्तरवैही लगाने
माहले शिवचौदेआ दे मेले, सिद्ध सुआंखे दा मेला, बसोए दा मेला, बावे भोतो
दा मेला बगीरा इत्युं दे प्रसिद्ध मेले न। जनानियां-मर्द सञ्चै मेले जन्दे न। घरा
दा बबर, जिनेंगी खनीरे भी गलाया जन्दा ए-पकाइयै आलू तडकियै ते अच्चे
दा घर पाइयै रुटी लैंदे जन्दे न। मेले च जलेबियां खाने दा इैंचे गी बजेश मोह
होदा ए। ग्राई जनानियां नैह पालश, बंगा ते खण्डबोई आहला साबन खरीदियां
न। मर्द फोटू खचोआने दे शकीन होदे न। शीलवैतियै दियें देहरिये पर लगाने

ते होर लटाम-पा।
भेजदे न। नूह गी हुगावासी फैहली लाहा।
कोआचीयी गी 'आ' भेजदे न। नै आरे भै ल-
ठी जदियां न। पिचुआं दे 'आ' लोक जन्दे न।

मुनान-दान ते राज-संगरीदी गी चीड़आ-मसाइआ गी लोक पनासै न
हौन जन्दे न। नहते च नी दिन देवी दी मैरामा गाई जन्दी ए। धा-धा हुगावास
होंदा ए। कुहियें पर कोन रोज बहले जदियां न, और गांदियां न हैं सब
खिंदे पर देवी दी मिट्ठी दे मूरती दी यासा कीरी दी होंदी ए। साथ लाई
होंदी ए-उन्दे पर किटियां होइये, अपने यह बनाइयै लंते दे खांत-सबांत बकल
जदियां न। एह प्रोग्राम सब रोज चलदा ए। इस सामूहक भोजन गी 'कुरु'
गतिया जन्दा ए। अतमी रोज गहरी उमसी पर चक्के चक्के कुहियें गी मैल-मैल
गतिया जन्दा ए। अतमी रोज गहरी उमसी पर चक्के चक्के इक मंच-जन बनाए
हल्ले लोजाइयै राधा-कृष्ण ते गोपियें दे स्त्रै च चित्रियै इक मंच-जन बनाए
उच्चे याहर मुहाती दिता जन्दा ए। हल्ले-फल्ले दे लोक, माहा पुन्हाने दे
काहन-गोपियें दे दर्जन बनाए न। ऐसे चाहुदे न ते नवंद लैदे न। किस
कुरुक्षेत्रे जले बोहिये कृष्ण दी मनुषि दे स्त्रै च भजन गांदियां न। दुए रोज ला
क्षणे ते होर गहरे-सुहारे, येहदे लोके लाडे दे होरे न-आपुं-विचे बठंकर बो
क्षणे न।

ਪੜ ਕਦਮ ਤੇ ਲੇਮਾ ਪਾਨੇ ਦਾ ਚੌਡਾ ਦੇਣੇ ਦਾ, ਗੈਹਲੀ ਚ ਟੀਆ ਬਾਲਿਏ ਰਾਵਾਜ
ਮਲਾਹ ਗੀ ਇਕ ਪੂਰੀ ਦੇ ਦਰਧਾ ਪਾਰ-ਨਾਵਰ ਜਾਨੇ-ਆਨੇ ਦਾ ਕਹਾਂ-ਪਾਥਰ ਦੇਣੇ
ਪੈਹੇਦਾਰੀ ਗੀ ਰਣੀ ਤੇ ਕਮਲ ਦੇਣੇ ਦਾ, 'ਕਰੋਆਚੀਬੀ' ਤੇ 'ਖਿੱਠੀ ਦੀ ਪੁੱਤੇਵਾ' ਜੀਵ
ਜੈਹਾਂ ਸਸ਼ਾਹੀ ਗੀ ਪੱਥਰੀ ਚ ਕੀ 'ਬੇਆ' ਦਿੰਦਿਆਂ ਨ। ਇਹ ਗਲਲ ਕਾਂਸ਼ਤ ਕਹਿੰਦੇ ਅਥਵਾ
ਦੇਣੇ ਜੋਗ ਏ ਜੇ ਬੇਆ ਦੇਣੇ ਦਾ ਰਵਾਜ ਜਨਾਨੀ ਜਾਤੀ ਕਾਨੀ ਜੁਕੇ ਦਾ ਹੈ। ਯਦੀ 448
ਜੇਹੀ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਕਤੋਂ-ਨਤੋਂ ਦਾ ਮੋਖ ਕਰੀ ਲੈਂਦੇ ਨ।

ਥੰਡੇ ਚ ਅਸਥਾ ਹੋਨੇ ਕਰੀ ਇੱਕਰ-ਕੋਪੀ ਜਾ ਛਾਰਦੇ ਕੀ ਨ। ਸਖ-ਕਸ਼ਕ ਜਿਉ
ਆਸੀਂ ਦੇਖਿੱਧੇ-ਦੇਖਿੱਧੇ ਅੰਗੇ ਮਨਤਾਂ ਕੀ ਸਨ੍ਹੇ ਨ। ਬਾਹੀ ਭਿਲਿਲਾਂ ਸੁਖਦੇ ਨ। ਸੰਗ
ਮਾਤਾ ਵੈ ਛਤਰ ਚਾਢਨੇ ਦਾ ਸਾਂਕਲਤ ਕਰਦੇ ਨ ਤੇ ਕਿਸਲੈ ਸੁਹਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਜਲੀ ਹੈ,
ਤੁਲਸੀ ਸੁਕਖਨਾਂ ਚਾਢਦੇ ਕੀ ਨ। ਢੁਗਰ ਚ ਪੀਰ-ਫਕੀਰੇ ਦਿੰਦੇ ਮਜਾਨੇ ਪੁਰ ਕੀ ਯੱਥੋਂ
ਥੰਡੇ ਦੇ ਲੋਕੋਂ ਦੇ ਜਾਨੇ ਦਾ ਰਵਾਜ ਹੈ। ਲੋਕ ਪੀਰ ਦਿੰਦੇ ਦਰਗਾਹੋਂ ਪਰ ਕੀਰਕਾਰੇ ਪਿਛੇ
ਲੁਹ ਚਾਢਦੇ ਨ, ਤਥਿੰਦੇ ਦੀਆਂ ਚਾਨਦੇ ਨ, ਸੁਕਖਨਾਂ ਪੂਰਿਆਂ ਹੋਈ ਜਾਨ ਤਾਂ ਸੈਲੇ ਰੱਖ ਕੀ
ਝੰਡਾ ਕੀ ਚਾਢਦੇ ਨ। ਢੁਗਰ ਚ ਥੰਡੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਚ ਪੂਰੀ ਅਜਾਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਕੇਵਿੱਧੇ
ਦੇਖਿੱਧੇ ਗੀ ਪ੍ਰਯਦੇ ਨ। ਸ਼ਿਖੋਂ ਕੀ ਕੀ ਮੈਹਸਾ ਹੈ, ਦੇਖਿੱਧੇ ਕੀ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਰਾਧਾਕਾਲੀਨੀ
ਲੋਕ ਆਪੂਰ੍ਵ ਚ ਰੱਖਿੱਧੇ ਰੱਖਦੇ ਨ ਤੇ ਸਭਨੇ ਥੰਡੇ ਨੀ ਸਮਝਦੇ ਨ। ਸੁਖ ਮਾਂਕ ਪਰ ਕਿਥਾ-
ਕਰਸ਼ਾਂਘੇ ਪਰ ਨੀਗੀਹ ਪ੍ਰਯਨ ਤੇ ਹਵਨ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਨਦਾ ਹੈ।

ਸੰਮੰਨ ਫਸਲ ਜਨ੍ਹੂ ਸਾਲੀ ਚ ਦੀ ਬਾਰੀ ਘਰ ਆਂਦੀ ਏ ਤਾਂ ਤਸਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੈਹਲੇ ਖਾਰਕੇ,
ਸੇਲੋਂ ਆਸੀਂ, ਸੁਸਲਾਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਚ-ਰਸਮ ਆਸੀਂ ਕਤੋਂ ਜਨਦੀ ਹੈ। ਸੰਗਨੇ ਆਹਲੇ ਗੀ
ਸਾਡੇ ਕਦੇ ਦਰੋਆਜੇ-ਥਾ ਖਾਲੀ ਨੇਈ ਟੋਰੇਆ ਜਨਦਾ।

ਸਿਖ ਦੇ ਨਿਮਿਤ ਨਨਦੀਗਣ ਛੋਡਨੇ ਦਾ ਕੀ ਰਵਾਜ ਹੈ। ਸੀਲ ਜੁਆਂਟਾ ਬਚਾ ਨਸ਼ਨ
ਲੁਆਈ ਖੁਲਾ ਛੋਡੀ ਦਿੱਤਾ ਜਨਦਾ ਹੈ, ਪਹੀ ਤਸਦਾ ਨਸ਼ਨ ਦਿਕਿਖਿੱਧੈ ਤਸੀ ਕੋਈ
ਫੱਡਦਾ ਨੇਈ, ਫਾਟਕ ਢਕਦਾ ਨੇਈ।

ਗਰੀਬ ਬੈਹਾਣ ਪਰਿਕਾਰੇ ਗੀ ਗਿਆਸਨ ਲਾਨੇ ਦਾ ਰਵਾਜ ਕੀ ਢੁਗਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੰਚੀ
ਚਰੋਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਰੋਜ ਦਰੰਹਰੀ ਬਨਨੇ ਆਹਲੀ ਰਸੀਂਹ ਚਾ ਘਰਾ ਪਰਤੀ ਦੀ ਫੁਲਕੇ, ਭਨ ਤੇ
ਸਲੂਨਾ ਕੁਝੇ ਗਰੀਬ ਬੈਹਾਣੀ ਗੀ ਦਿੱਤਾ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਭੋਜਨ ਗਿਆਸਨ ਖੁਆਂਦਾ ਹੈ।
ਢੁਗਰ ਦੇ ਗੁਆਂਫੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਚ ਇਸਗੀ 'ਹਨਦਾ' ਆਖੇਆ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਗਿਆਸਨ
ਬਸਾਖੀ ਆਹਲੀ ਰੋਜ ਕੋਲਾ ਲੇਇੱਧੇ ਹਾਡੀ ਸੰਗਰਾਦੀ ਤਗਰ ਦਿੱਤਾ ਜਨਦਾ ਏ ਤਸੀ ਧਮੈਡਾ

ਜਨਦਾ ਹੈ। ਬੈਹਾਣ ਤਸ ਦੀ ਕੀ ਨਾ ਹੈ, ਜੇਹੜੀ ਪਿਥੂ ਗੀ ਜਾਹ ਦੇ ਪੈਹਲੇ
ਕੀ ਸਾਡੀ ਸਾਗਰਾਦੀ ਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਨਦੀ ਹੈ।

ਤੁਲਸੀ ਬੁਹਾਂਟੇ ਦੀ ਪ੍ਰਯਾ—ਕੇਇਂ ਬਨਸਪਤਿਗੇ ਗੀ ਪ੍ਰਯਨੇ ਦਾ ਰਵਾਜ ਕੀ ਢੁਗਰ ਪ੍ਰੇਤੇ
ਵ ਪ੍ਰਚਲਨ ਹੈ। ਕਹੀ (ਅਖਲਸਥ) ਗੀ ਸੰਸਾਰੀ, ਮੰਗਲਾਵਾਰੇ ਤੇ ਸੰਨਿਵਾਰੇ ਜਲ ਚਾਕੇਆ
ਕਰੀ ਹੈ। ਕਿੱਤ ਲਾਕ ਤੇ ਲਾਰੀ ਦਾ ਦਿਨ ਲੋਹਿਧੀ ਰੋਜ ਨੇ ਬਹਾਗੁਬਨ ਕਰਦੇ ਨ। ਸੰਸਾਰੀ
ਲੋਹਿਧੀ ਗੀ ਬਹੀ ਇਕ ਦੀ ਅਣਤ ਪਕਾਸਾ ਲੈਣੇ ਦਾ, ਇਕ ਸੀਂ ਅਣਤ ਦੀ ਪਿਸ਼ਾਵੀ
ਵ ਲੋਹ ਚਾਢਨੇ ਦੀ ਕੀ ਰੀਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਤੇਆ ਗੀ ਬਦਹੁਕੁਨੇ ਦੀ ਕਡੀ ਮਹਤਾ ਹੈ। ਮੰਗਲੀ,
ਲੀ ਕਹੀ ਅਗੇ ਕਾਲੇ ਲੋਲੇ ਚਾਢਨੇ, ਸੰਦੂਧ ਦਾ ਟਿਕਕਾ ਲਾਨੇ ਤੇ ਥ੍ਰੂਫ ਪਸ਼ਾਨੇ ਦਾ ਕੀ
ਕਹੁ ਸ਼ਹਤਾਮ ਹੈ। ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਪ੍ਰਯਾ ਕੀ ਸਖ਼ਵੇਂ ਹਿਨ੍ਦੂ ਪਰੰ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ੀ
ਵੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਂ ਦਿਨ ਕਰੀ ਰਖਦੇ ਨ। ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਜਾਹ ਕਰਦੇ ਨ। ਤੁਲਸੀ ਦਿੱਦੇ ਸਾਖੋਂ
ਕੀ, ਦੁਟੀ ਦੇ ਕਲੀਰ ਪਹੋਇਧੀ ਲਟਕਦੇ ਨ। ਰੰਗ-ਕਮਾਂਗਿਆਂ ਝੰਡਿਧੀਆਂ ਲਾਦੇ ਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ
ਕਰੀ ਨ। ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਚੌਂਤਾ ਮਕੌਲੀ ਹੈ, ਪਹੋਲੇ ਨੇ ਤੇ ਜਾ ਪਛੀ ਸਫੈਨੀ ਕਨੇ ਸੀ ਸੋਚ
ਕੇਵਿੱਧੇ, ਤਸ ਪਰ ਬਕਖੂਰੋ-ਬਕਖੂਰੇ ਰੰਗੇ ਕਨੈ ਚਿਤਰ ਪਾਂਦ ਨ ਤੇ ਪਛੀ ਗਨੀ ਦੀਏ ਕਾਲਿਧੀ
ਲੋਕ ਤੁਲਸੀ ਦਿੱਦਾ ਪਕਾਸਾ ਲੈਂਦੇ ਨ। ਕਿਸ ਸਮਝੀ ਆਹਲੇ ਲੋਕ ਅਪੀਂ ਤੁਲਸੀ
ਵ ਕਸੀ ਗਰੀਬ ਬੈਹਾਣੀ ਦੇ ਠਾਕੋਂ ਕਨੈ ਜਾਹ, ਕਹਿੰਦੇ ਦਾਬਦਾਨ ਦੇਇੱਧੇ ਤੁਲਸੀ ਤਸਗੀ
ਥੰਡੇ ਦਿੱਦੇ ਨ।

ਕਦੀਵੀ ਦੇ ਰੁਕਖੀ ਗੀ ਚਾਦਰਾ ਕਨੈ ਖਵਿਧੀ ਤਸ ਹੇਠ ਨਹੀਨੈ ਦਾ ਕੀ ਢੁਗਰ ਪ੍ਰੇਤੇ
ਵ ਰਵਾਜ ਹੈ। ਆਮਲੇ ਦੇ ਰੁਕਖੀ ਹੇਠ ਕੁਸੀ ਗਰੀਬ ਬੈਹਾਣੀ ਗੀ ਬੁਹਾਲਿਧੀ ਲੁਟੀ ਖਲਾਨੇ
ਤੇ ਪਹੀ ਤਸੀ ਟਲੇ (ਪਸਾਕ) ਦੇਣੇ ਦੀ ਕੀ ਸਾਡੇ ਥਾਰੰਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਰਵਾਜ ਹੈ।
ਕਿਲਪਤਰੀ ਸਿਖੇ ਪਰ ਚਾਡੀ ਜਨਦੀ ਏ-ਖਾਰਕਾ ਦੇਣੇ ਆਸੀਂ 'ਕਨੈ' ਦਾ ਰੁਕਖੁ ਬਡਾ
ਵਹਵਪੂਰ੍ਣ ਮਨੇਆ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਜੁਖ ਕਾਰਬੇ ਦੇ ਮੀਕੇ-ਦਰੋਆਜੇ ਕਨੈ ਅੰਖੀ ਦੇ ਪਤ੍ਰੋਂ
ਦੀ ਮਾਲਾ ਚਨਾਇਧੀ ਟੰਗੀ ਜਨਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਚ ਸਾਖੁ ਰਾਹੀ ਜਨਦੀ ਏ ਤੇ ਤਸੀ ਬਾਹੀਕੂ
ਕਨੈ ਖਡ੍ਹੇਆ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਵਡਾ ਤਨੂ ਤਗਰ ਨੇ ਸਾਖੀ ਪਰ ਦੇਣੇ ਦਾ ਰਵਾਜ ਹੈ, ਜਨੂ
ਕਗ ਜੀ ਫੂਰਿਧੀ ਕਿਨਦ-ਕ ਤਸਗੀ ਨੇਈ ਲੈਂਦੇ।

ਪਣ-ਪ੍ਰਯਾ ਸਰਬਨਾਈ ਰਵਾਜ—ਪਣੁਏ ਤੇ ਪਕਖੁਲ-ਪਖੇਰੁਵੇਂ ਦੀ ਦੁਨਿਆ ਕਨੈ
ਸਰਬਨਾਈ ਰਖਨੇ ਆਹਲੇ ਕੀ ਕੇਇੱਧੇ ਰਵਾਜ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨ। ਗੁਣਗਾਸ (ਲੌਹਕਿਆਂ-
ਲੌਹਕਿਆਂ ਆਟੇ ਦਿੱਦਾ ਟਿਕਿਕਿਆਂ) ਆਸਥਾਵਾਨ ਫੋਗਰੇ ਘਰੋਂ ਚ ਰੋਜ ਪਕਾਏ ਜਨੇ ਨ
ਤੇ ਗਰੀਬ ਗੀ ਖਲਾਏ ਜਨੇ ਨ। ਸੰਗਰਾਦੀ ਗੀ ਗਰੀਬ ਗੀ ਥਾਡ ਪਾਨੇ ਦਾ ਕੀ ਰਵਾਜ ਹੈ। ਮੂਲ੍ਹੀ
ਗੀ ਪੈਹਲੇ ਗੀ ਮਨਸਾਨੇ ਦਾ ਰਵਾਜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਰਦੇ ਕੇਲਤੀ ਗੀ ਨੇਈ ਮਨਸਾਈ ਜਾਇ ਸਕੇ

१८
इन्द्र प्रदेश
तत्त्व चालेआ
२। संगारी

३। निनतरी

४। यांत्रि

५। दा बी

६। कास्ती

७। साथे

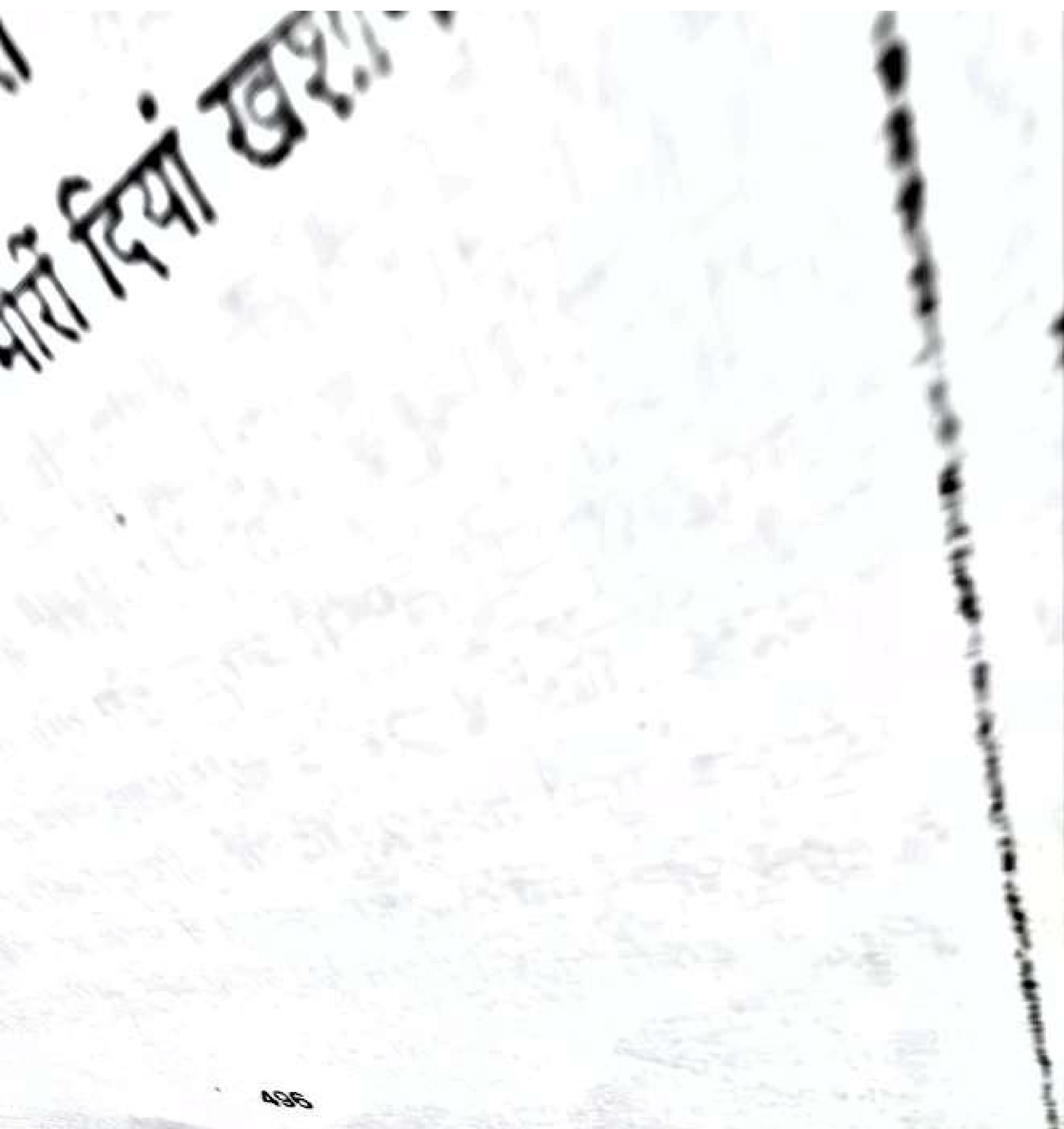
८। पवन

९। चा

१०। ग्री

कर्म गो गो लाई जनी ऐ । नेंदी ची गति गो लाई
२ लत्त घोड़ी लौटी डोगरी जनानी तुच्छी नई हो सकती ऐ । गो गो
तत्त्वात्मा दी बढ़ी महता ऐ । गोपाल अस्टमी गो लाई जनी ऐ । गो
लौटने दा रखाज ऐ । गो घर यहुं दो होए तो गो गो एक दो दो रखाज
जां रोज उससा दुःख नई पीता जंदा । मेंही दा पैहला दुःख ऊहिये रहे रहे
बोहली बी खाई लैती जनी ऐ । शिवे दे नीमत कई लोक वैल छोड़ते रहे रहे
भटीगण गत्ताय जंदा ऐ । गो गो लोक लौह दी तीसाल नई पांड गो
करण कोठा ढेई पीने कारण जो अमा लगाने कर जो होर कुसे कारण जो
बेकर बड़ी दी गोठत्या दा दोष लानी जंदा ऐ । इस दोषे पाणी पुकार नो गो
सकदी ए बेकर हरिद्वार जाई गङ्ग-धाट गनान करिये ते सपाई आहते गो
तुक्क कुआई जा । इसकारी गर्व दे गले च साहू रस्मे दा गलां गो दो राज
ऐता जो ऊखी बनने पर गो रस्मा तुड़वाइये तस्मी ताके । बेकर कुती कोड़ा
तुजुर्म लोक लृष्टी खान बौहन्दे न तो थोड़ी-थोड़ी सब चीज कहिये गो गो
बाहर घरे लैदे न इसी बल आखेआ जंदा ऐ । बृही करिये एह बल कुती गो
गो दिती जंदी ऐ । बृही लृष्टी कुती गो गो दिती जंदी ए होर कुसे जनी गो
गो चिड़िये गो ते जनानियां लृष्टी पकांद-पकांद गो आटा युहाडी बैहुहै सुरुरिय
च सज्जा पानी पाया जंदा ऐ ते कच्छ थोड़े सारे चौल रखखो दिते जेने । बेकर
मीन चिड़िये गो चौले दे थाहर बाजरा दिता जंदा ऐ । कोंब बसाहू च चिड़िये
अडे पर बोहिये बोट कइठने होंदे न । इसकारी उनेंगी गर्मी आहते बाजरा देने
दी लोड गैहदी ऐ । कांदं गो साथे च सही-सहीये कोठे पर बल खलां जंदी
गों दी पूजा कीती जंदी ऐ । गर्भवती नांगे, सम्पें पर छौरा नई सुटदो । बरवास
कीता जन्दा ए जे ऐसा करने कारण नांग-सप्त अंने होइ जंदे न । कीड़े-मकोड़े
में हेत मध्योड़ जन्दे न, इसकारी उस पाप थमां युक्त होने दी भावना कर्ने लोक
कीड़े-मकोड़े दियें रुहुंदे च मिट्ठा फारे न । घरे च जित्युं कोड़ियां निकली जीं,

१५५। आय जो बसार मुहरे न ।

496